

Asia: VN/3063/2020

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt Suomen Pankin lausuntoa mietinnöstä positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi.

Suomen Pankki pitää valmisteilla olevaa positiivista luottotietorekisteriä tärkeänä toimenä kansalaisten liiallisen velkaantumisen ja siihen liittyvien riskien ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Positiivinen luottotietorekisteri on tarkoitus ottaa käyttöön 1.4.2024. Rekisteriin talletetaan tietoja luonnollisten henkilöiden luotoista ja tuloista. Rekisterin avulla luotonantajat voivat arvioida lainanhakijan maksukykyä aiempaa kattavammin ja luotettavammin. Luotonottajat kykenevät hallitsemaan omaa talouttaan aikaisempaa paremmin, kun tiedot ovat saatavilla keskitetysti yhdestä paikasta. Viranomaiset pystyvät seuraamaan ja valvomaan rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden kehitystä sekä arvioimaan tarvetta politiikkatoimenpiteille, jotka voidaan perustaa kattaviin ja kaikille raportoijille määritelmällisesti yhteismitallisiin tietoihin.

Rekisterin käyttö ja tiedot rahoitusmarkkinoiden vakauden seurannan ja analyysin kannalta

Luottotietorekisterillä on suuri merkitys Suomen Pankissa tehtävän rahoitusmarkkinoiden vakauden arvioinnin ja seurannan näkökulmasta. Tiedot ovat tarpeellisia myös muiden Suomen Pankin tehtävien hoitamisessa. Suomen Pankki yhtyy mietinnön näkemykseen, että nykyisellään tiedot luottomarkkinoista ovat Suomessa pirstaleisia eivätkä kata riittävästi kaikkia merkittäviä luotonantajia. Suomen Pankki toteaa, että tietojen raportointitapaan liittyy vaihtelevuutta, joka hankaloittaa johtopäätösten tekemistä tietojen perusteella. Luottotietomarkkinoiden seurannan ja analyysin näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että viranomaisilla on käytettävissään laajat, yhdenmukaisilla määritelmillä raportoidut tiedot kaikilta luotonantajilta.

Suomen Pankki yhtyy mietinnön tavoitteeseen luoda tietosisällöltään rekisteristä käyttötarkoituksiaan varten riittävän kattava rekisteri, jonka tiedot ovat mahdollisimman täsmällisiä ja ajantasaisia. Luottotietorekisterin myötä viranomaistyöhön käytettävissä oleva tietopohja laajentuu merkittävästi. Tämä parantaa analyysien tarkkuutta ja tarpeelliseksi katsottujen politiikkatoimenpiteiden mitoitusta. Vastaavia kattavia tietoja ei olisi mahdollista saavuttaa kyselypohjaisella luottotietorekisterimallilla. Suomen Pankki yhtyy mietinnön ehdotukseen toteuttaa luottorekisteri julkisen vallan ylläpitämänä rekisterinä.

Rahoitusmarkkinoiden innovaatiot ja luottomarkkinoiden toimintamuutokset on tärkeää huomioida rekisteriä valmisteltaessa. Suomen Pankki pitää tärkeänä mietinnössäkkin esiin nostettua rahoituksen välityksen monipuolistumista pankkisektorin ulkopuolella. Digitalisaation mahdollistama liiketoimintamallien uudistuminen on jo lisännyt sekä yritysten että kotitalouksien rahoituksen lähteitä pankkisektorin ulkopuolelta sekä rajojen yli. Suomen Pankin keräämien tietojen mukaan Suomessa toimivien muiden rahoituslaitosten myöntämiä luottoja kotitalouksille on 3,9 miljardia ja yrityksille 1,1 miljardia euroa joulukuussa 2020. (Pankkisektorin ulkopuolisesta luotonannosta on jätetty pois myös pankkien rahoitusyhtiöt, Finnvera, Suomen Vientiluotto ja Finnfund. Suomen Pankin tiedote muiden rahoituslaitosten luotoista.) Lisäksi rajan yli lainaavat pankit olivat myöntäneet suomalaisille kotitalouksille arviolta 2,3 mrd. euroa kulutusluottoja vuoden 2020 lopussa.

Uusien toimintamallisen suosio voi kasvaa nopeasti. Rahoitusmarkkinoiden seurannan on oltava riittävän kattavaa, jotta katvealueita velkaantumisessa ei pääse syntymään. Uudet toimintamallit voidaan rakentaa myös palvelemaan asiakaskuntaa, jotka eivät saa luottoja nykyisiltä luotontarjoajilta. Tällöin on mahdollista, että näihin asiakkaisiin valikoituu luottokelposuudeltaan heikompia lainanottajia. Tämän kehityksen arviointi ei ole mahdollista ilman kattavia tietoja luottomarkkinoista. Uusien toimintamallien kehitystä on tärkeää seurata.

Kuluttajille myönnettyjen ja kuluttajansuojalain alaisten tietojen lisäksi yksityishenkilöiden luottokelpoisuuteen vaikuttavat myös muut kuluttajaluotot. Näiden huomiointi on tärkeää maksukykyarviointia tehtäessä. Rekisterin jatkokehityksen yhteydessä voitaisiin vielä harkita myös avointen ja kommandiittiyhtiöiden tietojen liittämistä osaksi rekisteriä.

Rekisterin käyttötarkoituksista luotonmyönnössä

Kuten mietinnössä todetaan, ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi on tärkeää, että luoton myöntäjillä olisi käytettävissään mahdollisimman kattavat ja ajantasaiset tiedot luotonhakijan tilanteesta. Luotonhoitokyvyn arvioimiseksi tarvittavat tiedot on perusteltua olla saatavilla yhdestä paikasta. Suomen Pankki pitääkin tärkeänä mietinnön linjausta, että ilmoitusvelvollisten joukko määriteltäisiin mahdollisimman kattavaksi ja samoin tietojen ilmoittaminen säädettäisiin pakolliseksi. Mietinnössä on perustellusti linjattu, että rekisteri tulisi kattamaan tiedot luotoista sekä tuloista niiden

luonnollisten henkilöiden osalta, joilla on Suomessa asuinpaikka ja suomalainen henkilötunnus. Tämä edistää merkittävästi luotonhoitoedellytysten arviointia.

Suomen Pankki pitää tärkeänä, että rekisteröidyillä henkilöillä olisi mahdollisuus saada rekisteristä kattavat tiedot taloudellista tilannettaan koskien. Tämä edistäisi kokonaisvelkaantumisen hahmottamista ja ehkäisisi ylivelkaantumista. Ylivelkaantumisen torjunnassa on olennaista, että positiivisen luottotietoraporttien käyttöä osana luottokelpoisuuden arviointia edellytettäisiin ja sen toteutumista valvottaisiin. Tietojen tietosisällön laadun varmistamiseksi on tärkeää, että myös ilmoitusvelvollisuuden toteutumista valvottaisiin.

Suomen Pankki pitää tarkoituksenmukaisena, että rekisterinpitäjäksi tulisi ehdotuksen mukaisesti Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. Tulorekisteriyksiköllä on tulotietojärjestelmän toteutuksen kautta hankittua kattavaa kokemusta positiivisen luottotietorekisterin kaltaisen laajan tietojärjestelmän toteutuksesta, käyttöönnotosta sekä rekisterin jatkuvasta toiminnasta. Tämän lisäksi Tulorekisteriyksiköllä on hallussaan jo luottokelpoisuuden arvioinnissa tarvittavaa tietoa yksityishenkilöiden tuloista.

Rekisterin jatkokehitystarpeet

Positiivisen luottorekisterin myötä kuva ylivelkaantumisen tilasta paranee, mutta valvontaviranomaisten toiminnan ja yhteiskunnallisen päätöksenteon kannalta rekisteri ei ensivaiheessa anna kattavaa kuvaa yksityishenkilöiden taloudellisista sitoumuksista. Tämän vuoksi tietosisältöä tulee edelleen kehittää. Suomen Pankki korostaakin, että muistiossa tunnistettuihin jatkokehitystarpeisiin ryhdytään välittömästi rekisterin ensimmäisen vaiheen valmistuttua ja mahdollisuuksien mukaan jo sitä ennen. Taloyhtiölainat edustavat arviolta 11,6 prosenttia kotitalouksien kokonaisvelasta. Kokonaisvelkaantumisen arvioimiseksi tieto yhtiölainojen määrästä on olennainen.

On myös perusteltua tarkastella huolellisesti lainanantajien mahdollisuutta hyödyntää rekisterin tietosisältöä luottokannan jatkuvassa valvonnassa luotonmyönnön tai sopimusmuutoksen yhteydessä tapahtuvan hyödyntämisen lisäksi.

Suomen Pankki kerää tällä hetkellä EKP:n AnaCredit -tietokantaa varten luottolaitoksilta yritysrahoituksen luottokohtaisia tietoja kattavasti. Rekisterin mahdollisessa laajennuksessa olisi hyvä hyödyntää Suomen Pankin kokemuksia yritysluottojen tiedonkeruusta.

Jatkossa voi osoittautua tarpeelliseksi harkita myös mahdollisuutta kehittää palveluita kansalaisille tarjottuun luottotietojen tarkastelumahdollisuuteen. Tämä voisi vaatia mahdollisuuden myöntää

valtuutus kolmannelle osapuolelle tarkistaa valtuuttajan antajan luottotiedot rekisteristä esimerkiksi taloudensuunnittelua varten kehitetyn sovelluksen pohjatiedoiksi.

Lisäksi perikuntien mahdollisuutta hyödyntää positiivisen luottorekisterin tietoja vainajan pankkiasioiden selvittämiseksi tulisi harkita jatkossa.

Vaikutukset luotonsaajien asemaan

Suomen Pankki yhtyy muistiossa esitettyyn arvioon, että luottotietorekisterillä voi olla vaikutusta luottojen saatavuuteen ja hinnoitteluun. Tämän seurauksena asiakaskohtaiset erot voivat korostua nykyisestä. Kun luotonhakijan tilanteesta on aikaisempaa parempi käsitys voi joidenkin luotonhakijoiden luotonsaanti myös vaikeutua.

Suomen Pankki pitää myös tärkeänä, että luotonottajalla on mahdollisuus asettaa rekisteriin luottokiello. Luottokiellon avulla ehkäistään henkilötietojen väärinkäyttöä ja sillä voidaan myös edistää omaa talouden hallintaa.

Suomen Pankki pitää tarkoituksenmukaisena, että rekisteriin kerätään tietoja maksuviiveistä. On syytä korostaa, että rekisteriin kerätyt maksuviivetiedot poistetaan lyhyellä viipeellä velallisen maksaessa luottonsa ajan tasalle. Lisäksi IFRS9 standardin ja mietinnössä viitattujen ammattimaisten luotonmyöntökäytäntöjen mukaan jo 30 päivän maksuviive kertoo kohonneesta luottoriskistä. Tästä näkökulmasta voisi olla syytä harkita lyhemmänkin maksuviiveen näkyvän luottotietorekisterissä. Huolimattomuuden vuoksi syntyneet maksuviiveet poistuisivat nopeasti maksun hoitamisen jälkeen, ja vakavammat lainanhoito-ongelmat tulisivat esiin jo aikaisemmassa vaiheessa.

Kunnioitavasti

SUOMEN PANKKI

Katja Taipalus	Paavo Miettinen
osastopäällikkö	toimistopäällikkö

Miettinen Paavo
Bank of Finland